

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Data-analyysin hyödyntäminen päätöksenteossa – miten mennä täältä sinne?

Talouspolitiikka

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2022:50

Data-analyysin hyödyntäminen päätöksenteossa – miten mennä täältä sinne?

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtiovarainministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for
Your own personal use. Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-367-200-0

ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Data-analyysin hyödyntäminen päätöksenteossa – miten mennä täältä sinne?

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2022:50	Teema	Talouspolitiikka
Julkaisija	Valtiovarainministeriö	
Yhteisötekijä	Datahuone-työryhmä	
Kieli	suomi	Sivumäärä 29
Tiivistelmä	<p>Datahuone-työryhmän tehtävänä oli selvittää, miten tietoon perustuvaa päätöksentekoa voitaisiin tukea data-analyysiä hyödyntämällä. Työryhmän tehtävä kumpusi Taloustieteen keskus Helsinki GSE:n (HGSE) Tilannehuone-hankkeesta, jossa analysoitiin dataa yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi koronapandemian aikana. Työryhmän tehtäväksi tuli kartoittaa toteuttamisvaihtoehtoja Tilannehuoneen oppeja hyödyntävälle datahuonepilotille, sekä tutkia mikä toimija valtionhallinnon sisällä voisi olla vastuussa pilotoitavan datahuoneen käytännön toiminnasta.</p> <p>Työryhmän selvitysten perusteella kävi ilmi, ettei tietosuojalainsäädännöstä kumpua periaatteellista ongelmaa hallinnollisten rekistereiden ajantasaisen käytön osalta. Käytännössä yhdisteltävän ja ajantasaisen rekisteriaineistokokonaisuuden muodostaminen jatkuvaa tilannehuoneentyyppistä työtä varten ei kuitenkaan ole yksinkertaista nykyisen lainsäädännön puitteissa Näistä syistä johtuen työryhmä päätyi esittämään riittävän tiedonsaantioikeuden säätämistä lakiin vastuviranomaiselle.</p> <p>Selvitystensä perusteella datahuone-työryhmä päätyi esittämään, että datahuone-toimintaa pilotointisiin vuosien 2023–2025 aikana siten, että vastuuorganisaationa pilotissa toimisi Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT:n yhteyteen perustettava organisaatioyksikö. Datahuonepilotin toimintaa koordinoisi poikkihallinnollinen ohjausryhmä.</p>	
Asiasanat	talouspolitiikka, päätöksenteko, analyysi, aineistot, tutkimus, pilotointi, data-analyysi	
ISBN PDF	978-952-367-200-0	ISSN PDF 1797-9714
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-200-0	

Dataanalys som stöd för beslutsfattande – hur kommer man dit?

Finansministeriets publikationer 2022:50		Tema	Finanspolitiken
Utgivare	Finansministeriet		
Utarbetad av	Arbetsgruppen för datarummet		
Språk	finska	Sidantal	29
Referat	<p>Arbetsgruppen för datarummet hade till uppgift att utreda hur kunskapsbaserat beslutsfattande kan stödjas med hjälp av dataanalys. Arbetsgruppens uppgift har sitt ursprung i Helsinki Graduate School of Economics (HGSE) lägesrumprojekt, där man analyserade data till stöd för det samhälleliga beslutsfattandet under coronapandemin. Arbetsgruppens uppgift var att kartlägga alternativ för genomförandet av ett pilotförsök med datarum som utnyttjar lärdomarna från lägesrummet, samt att undersöka vilken aktör inom statsförvaltningen som kan ansvara för verksamheten i datarummet som testas.</p> <p>Av arbetsgruppens utredning framgick att dataskyddslagstiftningen inte utgör något principiellt hinder för användningen av aktuella register inom förvaltningen. Men i praktiken är det inom ramen för nuvarande lagstiftning inte så enkelt att skapa en helhet av registermaterial som är aktuellt och som kan kombineras för att användas fortlöpande i lägesrumsarbete. Därför föreslår arbetsgruppen att de ansvariga myndigheternas rätt att få tillräcklig information fastställs i lag.</p> <p>Arbetsgruppen för datarummet kom efter sina utredningar fram till ett förslag om ett pilotförsök med datarumsverksamheten 2023–2025. Som ansvarig organisation för försöket föreslås en organisationsenhet som tillsätts vid Statens ekonomiska forskningscentral. Verksamheten i datarumspiloten ska koordineras av en förvaltningsövergripande styrgrupp.</p>		
Nyckelord	finanspolitiken, dataanalys, beslutsfattande, analys, material, undersökning, pilotförsök		
ISBN PDF	978-952-367-200-0	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-200-0		

Data Analysis in Decision-Making – How to Get from Here to There?

Publications of the Ministry of Finance 2022:50 **Subject** Economic Policy

Publisher Ministry of Finance

Group author Data room working group

Language Finnish **Pages** 29

Abstract The data room working group was tasked with studying how data analysis could be used to support knowledge-based decision-making. The working group's task sprang from the Helsinki Graduate School of Economics' (Helsinki GSE) Situation Room project, which used data analysis to support decision-making in society during the COVID-19 pandemic. The working group's task was to map alternatives for implementing a data room pilot project that would make use of the lessons of the Situation Room project and to look into what body within central government could be responsible for the practical activities of the data room pilot.

The working group's study revealed that, in principle, data protection legislation does not pose any problems with respect to the real-time use of administrative registers. However, compiling a set of register materials that can be combined and is up to date for the purposes of continuous situation room work is complicated within the framework of current legislation. As a result, the working group proposed that a sufficient right of access to information be enacted for the responsible authority.

Based on its study, the data room working group proposed that a pilot project for data room activities be organised during 2023–2025 with a unit to be established in connection with the VATT Institute for Economic Research serving as the responsible organisation. An intersectoral steering group would coordinate the data room pilot project.

Keywords economic policy, data analysis, decision-making, analysis, materials, research, pilot projects

---

ISBN PDF 978-952-367-200-0 **ISSN PDF** 1797-9714

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-200-0>

Sisältö

Yhteenveto	7
Ehdotetun datahuoneen ja HGSE:n tilannehuoneen yhtäläisyyksistä ja eroista	9
1 Ajantasaisten rekisteriaineistojen hyödyntäminen HGSE:n tilannehuoneessa	10
1.1 Tausta: koronapandemia ja Tilannehuoneen perustaminen	10
1.2 Työryhmän asiantuntijakuulemiset sekä selvitykset.....	12
1.2.1 Ajantasaisten, yhdistettävien rekisteriaineistojen saatavuus.....	12
1.2.2 Tietosuojalainsäädäntöön liittyvät kysymykset	15
1.2.3 Tilannehuoneen toiminnan käytännön järjestelyihin liittyvät seikat	16
2 Ministeriöiden tietotarpeet ja data-analyysin hyödyntäminen.....	18
2.1 Data-analyysityö ministeriöissä	18
2.2 Data-analyysin hyödyntäminen päätöksenteossa tulevaisuudessa pilottia laajemmin.....	19
3 Datahuonepilotin rakentamiseen liittyvät ratkaisut.....	21
3.1 Aineistoinfrastruktuuriin liittyvät ratkaisut	21
3.1.1 Tietoturva ja tietovirrat.....	22
3.1.2 Tietosuoja ja tiedonsaanti.....	22
3.1.3 Tiedonsaantitarpeen sisältö pilotin aikana.....	23
3.2 Datahuonepilotin vastuorganisaation valinta.....	23
3.3 Datahuone-toiminnon tilaus-toimitus-toimintamalli ja pilotin ohjaus	25
4 Työryhmän puheenjohtajiston ehdotus julkisen talouden suunnitelmaan 2023–2025	27
5 Ohjausryhmän asettaminen datahuonepilotille	29

Yhteenveto

Valtiovarainministeriö asetti 25.1.2022 työryhmän selvittämään¹, miten tietoon perustuvaa päätöksentekoa voitaisiin tukea data-analyysiä hyödyntämällä. Työryhmän tehtävä kumpusi koronatalouden tutkimusryhmän eli Taloustieteen keskus Helsinki GSE:n (HGSE) Tilannehuone-hankkeesta, jossa analysoitiin dataa yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi koronapandemian aikana. Työryhmän tehtäväksi tuli kartoittaa toteuttamisvaihtoehtoja Tilannehuoneen oppeja hyödyntävälle datahuone-pilotille, sekä tutkia mikä toimija valtionhallinnon sisällä voisi olla vastuussa pilotoitavan datahuoneen käytännön toiminnasta.

Aikataulullisesti työryhmän työ oli nopeatempoista ja käytännössä merkittävä määrä ratkaisuja jouduttiin valmistelemaan jo ennen loppuraportin laatimista julkisen talouden suunnitelmaa varten. Suunnitelman jälkeen työryhmässä jatkoi rahoituksen mukaisten toimien valmistelua vuosille 2023–2025 rahoitettavan pilotin käytännön toteutukseen liittyvien kysymysten osalta.

Työryhmän työssä kävi ilmi useita keskeisiä seikkoja. Ensimmäinen näistä liittyy ajantasaisen ja yhdisteltävien rekisteriaineistojen saatavuuteen. Työryhmän selvitysten perusteella kävi ilmi, ettei tietosuojalainsäädännöstä kumpua periaatteellista ongelmaa hallinnollisten rekistereiden ajantasaisen käytön osalta. Käytännössä yhdisteltävän ja ajantasaisen rekisteriaineistokokonaisuuden muodostaminen jatkuvaa tilannehuoneentyypistä työtä varten ei kuitenkaan ole yksinkertaista nykyisen lainsäädännön puitteissa, ja eräät viranomaisten omat käytännöt tekevät tästä erityisen vaikeaa. Näistä syistä johtuen työryhmä päätyi esittämään riittävän tiedonsaantioikeuden säätämistä lakiin vastuuviranomaiselle. Ratkaisu mahdollistaa datahuonepilotin toiminnan, muttei tarjoa ratkaisua merkittävään yhteiskunnalliseen kysymykseen ajantasaisen ja yhdisteltävien rekisteriaineistojen nykyistä laajempaan käyttöön muiden viranomaisten sekä tutkijoiden työssä.

Toinen keskeinen seikka liittyy tietovirtoja koskeviin käytäntöihin. Ajantasaisen, useiden viranomaisten aineistoja yhdistelevän kokonaisuuden tuottaminen ja ylläpitäminen edellyttävät paitsi tietoteknistä myös tietoturvallisuuden liittyvää kyvykkyyttä. Nykyjärjestelmässä Tilastokeskus on luonteva viranomainen, jolla kyvykkyyttä näiltä aihealueilta on. Synergiaetujen hyödyntämisen johdosta työryhmä päätyi esittämään, että Tilastokeskuksella olisi keskeinen rooli aineistoinfrastruktuurin toteuttamisessa

---

¹ Ks. VN/2058/2022, <https://vm.fi/-/tyoryhma-selvittamaan-data-analyysin-hyodyntamista>

mm. tietovirtoihin sekä tietoturvallisen etäkäyttöjärjestelmän tarjoamiseen liittyvien seikkojen osalta.

Kolmantena seikkana työryhmä selvitti eri tahojen kykyä ja halukkuutta toimia datahuonepilotin vastuorganisaationa. Halukkuuden sekä laajan eri substansseja kattavan tutkimus- ja rekisteriaineisto-osaamisen perusteella pilotin vastuorganisaatioksi valittiin Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT. VATT:lla katsottiin olevan organisaatiokulttuuri ja osaamiskokonaisuus, joka parhaiten mahdollistaa pilotin onnistumisen. Työryhmän ehdotuksen mukaisesti datahuonetta tullaan pilotoimaan siten, että vastuorganisaatiossa datahuonepilotissa toimii VATT:n yhteyteen perustettava organisaatioyksikkö.

Lopulta työryhmä selvitti pilotin ohjausrakenteen organisoimista. Käsitellystä kahdesta eri vaihtoehdosta ryhmä päätyi esittämään valtiovarainministeriön perustettavaksi suppeaa ohjausryhmärakennetta, jossa korostuisi rekisteriaineistotyöhön liittyvä asiantuntemus. Ohjausryhmän keskeisenä roolina nähtiin pilotin aikana nimenomaan operatiivisen toiminnan tukeminen, ja laajemman, kaikki valtioneuvoston ministeriöt kattavan ohjausryhmätyön soveltuvan paremmin mahdolliseen pilottivaiheen jälkeiseen työhön. Ohjausryhmän tueksi perustetaan myöhemmin kaikista valtioneuvoston ministeriöistä koostuva seurantaryhmä.

Työryhmän puheenjohtajana toimi johtava erityisasiantuntija Olli Kärkkäinen (VM) ja varapuheenjohtajana osastopäällikkö Seppo Määttä (VNK). Työryhmän jäseninä olivat tietujohtaja Vesa Lipponen (VM), opetusneuvos Jukka Haapamäki (OKM), erityisasiantuntija Laura Lassila (LVM), neuvotteleva virkamies Johanna Alatalo (TEM), johtaja Faiz Alsuhail (STM), erityisasiantuntija Juha Järvinen (YM), ylijohtaja Ville Vertanen (Tilastokeskus), tutkimusyksikön päällikkö Hennemari Mikkola (Kela), tiimipäällikkö Virve Pekurinen (THL) ja tutkimusjohtaja Essi Eerola (VATT). Työryhmän asiantuntijasihteeristön jäseninä olivat finanssineuvos Jukka Mattila (VM) ja johtava asiantuntija Hanna Kivistö (VNK). Työryhmä kuuli lisäksi Johanna Rantasta (Tilastokeskus), Otto Toivasta (HGSE), Johanna Seppästä (Findata), sekä Mikael Collania (VATT).

Ehdotetun datahuoneen ja HGSE:n tilannehuoneen yhtäläisyyksistä ja eroista

Ehdotetun datahuoneen toiminta muistuttaa monilta osin HGSE:n tilannehuonetta, mutta toteutukseen liittyy myös eräitä poikkeuksia. Molemmissa ratkaisuihin kantavana ajatuksena on ajantasaisten, yhdisteltävien rekisteriaineistojen hyödyntäminen päätöksenteon tueksi tehtävässä data-analyysityössä; molemmissa ratkaisuihin keskeiseksi infrastruktuuritoimijaksi on myös valittu Tilastokeskus, jonka osalta synergiaedut hallinnollisten rekisteriaineistojen sekä tietoturvallisen Fiona-etäkäyttöjärjestelmän hyödyntäminen ovat keskeisiä voimavaroja.

Datahuonepilotti perustetaan erillisyyksikkönä VATT:n yhteyteen. Ratkaisu poikkeaa sikäli harkinnanvaraisella erityisrahoituksella toimineesta HGSE:stä, että vastuujärjestelmänä toimiva erillisyyksikkö on suoraan valtioneuvoston ohjauksessa, käytännössä viime kädessä valtiovarainministeriön tulosohjauksen kautta. Suora direktio-oikeus turvaa valtioneuvoston ja sen ministeriöiden kykyä esimerkiksi ohjausryhmän priorisoimien hankkeiden toteutuksen osalta.

Ratkaisun rakentaminen viranomaisen varaan mahdollistaa myös viranomaisen tiedonsaantioikeuden hyödyntämisen. Viranomaisen tiedonsaantioikeudella mahdollistetaan oikeusturvallinen, kestävä, ja kolmansista tahoista kuten Tilastokeskuksen tilastolain 13 §:stä johtuvasta harkinnasta mahdollisimman riippumaton datansaantioikeus viranomaisen tehtävien suorittamiseksi. Tiedonsaantioikeus mahdollistaa myös erotuksena esimerkiksi julkisuuslain 28 §:n tarkoittamiin yksittäisiin selvityksiin paremmin jatkuvan tiedontuotannon, josta datahuonetoiminnassa olennaisesti on kyse.

Datahuonepilotti poikkeaa ohjausrakenteensa osalta myös HGSE:n Tilannehuoneesta: asetettava ohjausryhmä muodostaa selkeän operatiivista toimintaa tukevan yksikön, joka käy tiivistä yhteistyötä datahuonepilotin sekä valtioneuvoston kaikki ministeriöt kattavan seurantaryhmän kanssa.

1 Ajantasaisten rekisteriaineistojen hyödyntäminen HGSE:n tilannehuoneessa

- Ajantasaisten ja yhdisteltävien rekisteriaineistojen hyödyntäminen data-analyysissä oli HGSE:n koronapandemian aikana toimineen tilannehuoneen menestyksekkään toiminnan kriittinen avaintekijä. Toiminnassa onnistuttiin tuottamaan merkittävää lisäarvoa päätöksenteolle.
- Tietosuojasääntelyyn liittyy moninainen keskustelu jatkuvan tiedontuotannon muodoista. HGSE:n kokonaisuudesta voidaan oppia, että nyky-
muotoinen sääntelykokonaisuus on haastava jatkuvan tiedontuotannon toimintamallin näkökulmasta.
- Datahuoneen käytännön järjestelyissä on syytä kiinnittää analyysiresursien lisäksi huomiota koordinaatio-osaamiseen, erityisesti asiakasrajapinnan ja aineistoa tuottavien rekisteriviranomaisten suuntaan.

1.1 Tausta: koronapandemia ja Tilannehuoneen perustaminen

Keväällä 2020 koronaepidemian alkaessa selvisi, ettei käytössä olevilla tilastointijärjestelmillä saada riittävän nopeasti tietoa koronaepidemian ja siihen liittyvien ilmiöiden etenemisestä yhteiskunnassa päätöksenteon tueksi. Tämän johdosta HGSE perusti Tilastokeskuksen ja valtioneuvoston eri ministeriöiden kanssa käytyjen keskustelujen johdosta ns. Tilannehuoneen. Perusajatuksena oli Tilastokeskuksen tutkijapalveluiden tehostettu toimintamalli: hankkeessa luovuttiin tulosten etukäteistarkastuksesta², ja Tilastokeskus resursoi kaksi henkilöä tilannehuoneen tarpeiden toteuttamiseksi. Tilannehuone pääsi Tilastokeskuksen siis normaalien aineistojonojen ohi³ sekä sai tilasto-

² CSC:n ylläpitämä Tilastokeskuksen Fiona-etäkäyttäjärjestelmä toimii merkittävänä yksikkötason aineistojen tutkimusalustana. Järjestelmästä saa tietoa ulos vain Tilastokeskuksen henkilökunnan kautta, jolloin järjestelmästä pyydettyihin tulostietoihin tehdään tietosuojatarkastuksia. Tämä aiheuttaa normaaliprosessissa vaihtelevan pituisia odotusaikoja.

³ Vuoden 2022 Tilastokeskuksen tulossopimuksessa tutkijapalveluiden aineistotoimistusten mediaanin ennuste vuodelle 2021 oli 120 päivää. Vuoden 2021 tulossopimuksessa vuonna 2020 räätälöityjen aineistojen toteutusajan mediaani oli 343 päivää ja valmisaineistoilla 79 päivää.

jen tuotantoa varten kerättyjä yksikkötason rekisteriaineistoja käyttöönsä ennen tilastojulkistuksia⁴. Tilannehuoneen tiedonsaantioikeus on käyttö lupahakemuksen mukaisesti rajoittunut koronapandemian vaikutusten tarkasteluun, ja päätös on ollut tarkoitettu väliaikaisesti varmistamaan Tilannehuoneen toimintaedellytykset koronapandemian ajan⁵.

Nämä kolme seikkaa, etukäteistarkastuksista luopuminen⁶ (esimerkiksi jälkikäteistarkastuksiin siirtymällä), poikkeuspäätöksellä saavutettu nopea rekisteriaineistojen toimitus Tilannehuonetta varten, sekä kiinnitettyjen resurssien saaminen mahdollisti Tilannehuoneelle poikkeuksellisen nopean ja saumattoman pääsyn yksikkötason viranomaisrekistereihin. Näitä rekisteriaineistoja yhdistelemällä Tilannehuone kykeni paitsi tuottamaan erilaista seurantatietoa, vastaamaan yksittäisiin kysymyksiin koronapandemiasta sekä perustamaan erinäisiä selvityksiä laajempien kokonaisuuksien tutkimiseksi. Ilman näiden kolmen seikan toteutumista Tilannehuoneen ketterä ja päätöksentekoa tukeva toiminta ei todennäköisesti olisi ollut mahdollista ainakaan yhtä laadukkaana.

Valtiovarainministeriö on käynnistänyt hankkeen lain tilastokeskukseksi ja tilastolain uudistamisesta (sittemmin hallituksen esitys 72/2022 vp). Esitykselle asetettiin alustavasti neljä tavoitetta:

1. Tilastokeskuksen tehtävien kehittäminen palvelu- ja tieto-organisaation suuntaan
2. Avoimen datan periaatteen noudattaminen ja tiedon pitäminen mahdollisimman tasa-arvoisesti ja ilman aiheetonta viiätystä tutkija- ja viranomaisyhteisön sekä muiden tiedontarvitsijoiden saatavilla
3. Kustannustehokkuuden vaaliminen, mikä puoltaa uudistuksen toteuttamista tilastokeskuksen omin voimavaroin ja toisaalta tarvetta rahoituksen uudelleenjärjestämiselle
4. Mahdollisuus valtioneuvoston elinkeino- ja talouspolitiikan sekä erityisesti valtion talousarvion valmistelua varten kiireellisesti tarvittavien tilastoineistojen parempaan saatavuuteen, muiden tiedontarvitsijoiden tasa-kohtelua kuitenkin vaarantamatta.

⁴ Tilastokeskuksen sisäisen päätöksen TK/847/00.00.00/2021 mukaan ”hallinnollisista rekisteriaineistoista tai tietovarannoista tehtävien tutkimusaineistojen toimitusaikataulu voidaan sitoa kyseisen aineiston osasta tehtävään Tilastokeskuksen ensimmäiseen julkistukseen (tilastojulkistus tai muu raportti).” Käytännössä näin toimitaan aina.

⁵ ks. hallituksen esitys HE 72/2022 vp.

⁶ Siltä osin, kun puutaan TL13 § perusteella luovutettavista aineistosta, on huomioitava Tilastokeskuksen vastuu tietosuojasta.

Näin hallituksen esitykselle annetut tavoitteet sivuavat merkittäväällä tavalla tilannehuoneen toimintaan liittyviä kysymyksiä, ja esityksessä pyritään muodostamaan sääntelykehikko, joka mahdollistaisi tilannehuonetyyppisen toiminnan yhteiskunnassa asianmukaisen käyttöluvan saaville toimijoille. Hallituksen esitys ei kuitenkaan todennäköisesti ehdi käydä eduskuntakäsittelyä läpi ennen työryhmän työn päättymistä, joten työryhmän työssä ei voida lähteä liikkeelle siitä, että esityksen tavoitteet täysimääräisesti toteutuisivat.

Sikäli kun tilannehuoneen toiminta rakentui pitkälti tilastolain 13 § ja sekä eräiden muiden lakien (laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä, julkisuuslaki), ei ole selvää, että nykyinen lainsäädäntöpohja soveltuisi datahuoneelle suunniteltuun rooliin jatkuvaluontoisesta selvitysten tuotannosta. Periaatteessa on tietenkin mahdollista hakea viime kädessä kutakin yksittäistä tarkoitusta varten esimerkiksi julkisuuslain 28 § mukainen käyttöluva, mutta tämä muodostaa mm. aineistojen säilyttämisen, käyttämisen, ja käyttöluvien myöntämisviiveiden näkökulmasta haastavan prosessin⁷.

1.2 Työryhmän asiantuntijakuulemiset sekä selvitykset

Työryhmä kuuli työnsä aikana HGSE:n tilannehuoneen kokemuksia sekä tilannehuoneen toimintaan osallistuneiden (Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT, HGSE) että hanketta lähellä olleiden ja siihen aineistoja toimittaneiden viranomaistahojen (Terveystieteiden tutkimuskeskus THL, Tilastokeskus, sekä Findata) taholta. Kuulemisissa voidaan katsoa painottuneen kolme eri aihealuetta: tietosuojaan liittyvä lainsäädäntö, rekisteriaineistojen saatavuuteen liittyvät kysymykset, sekä tilannehuoneen toiminnan käytännön järjestelyjen onnistumiseen liittyvät seikat.

1.2.1 Ajantasaisten, yhdistettävien rekisteriaineistojen saatavuus

Rekisteriaineistojen saatavuuteen liittyvissä kysymyksissä korostuivat Tilannehuoneen toiminnan merkittävä ero normaalitilaan: rekisteriaineistojen ajantasaisuutta, käytettävyyttä ja yhdisteltävissä, ja tulokset olivat saatavissa nopeasti ulos ns. Fiona-

---

⁷ Esimerkiksi 3.5.2022 Findatan tietolupahakemusten jono oli noin 8 kuukautta, esitarkastetuilla hakemuksilla noin 5 kuukautta.

järjestelmästä⁸; normaalin tietosuojaan kohdentuvan etukäteistarkastuksen sijaan sovellettiin jälkikäteistarkastuskäytäntöä. Lisäksi Tilastokeskuksen normaalista poikkeavat päätökset sekä järjestelyjen nopeuttaminen mahdollistivat keskeisten rekisteriaineistojen huomattavasti tavallista nopeamman saatavuuden. Näiden tekijöiden katsottiin kokemuksissa muodostavan hankkeen todellisen lisäarvon. Ilman mahdollisuutta yhdistellä ajantasaisia rekisteriaineistoja ja analysoida niitä lisäarvoa ei todennäköisesti olisi juurikaan saavutettu.

Nämä kokemukset muodostavat jossain määrin jännitteessä olevan tilanteen tietosuojaan liittyvien näkökulmien näkökulmasta. Tietosuojakysymyksissä keskeistä on huomioida yleinen tietosuojalainsäädäntö, kuten kaikessa henkilötietojen käsittelyssä: käsittelyn tulisi olla lainmukaista sekä sen tulisi noudattaa käsittelyä koskevia yleisiä periaatteita kuten tietojen minimointia ja käyttötarkoitussidonnaisuutta. Toisaalta Tilanhuoneen toiminta edellytti ketterää ja nopeaa yhdisteltäviin ja ajantasaisiin rekisteriaineistoihin perustuvaa analyysiä.

Ajantasaisuuteen liittyvien kysymysten osalta korostuivat myös hallituksen esityksen 72/2022 lausuntopalautteessa saadut näkemykset tilastoviranomaisten toiminnan ammatillisesta riippumattomuudesta ja tiedonsaajien tasapuolisesta kohtelusta. Nykyistä ajantasaisemman rekisteriaineistojen luovuttamisen, toisin sanottuna tilastointitarkoitukseen kerättyjen tietojen luovuttamisen ennen niiden ensisijaisen käyttötarkoituksen eli tilastojen valmistumista, on myös katsottu olevan ristiriidassa tilastointia asetettujen EU-tason tavoitteiden kanssa⁹ sekä tilastolainsäädännön (esimerkiksi tilastolain 2 §) kanssa. Tässä näkökulmassa korostetaan viranomaisen itsenäisestä oikeudesta päättää rekisteriaineistojen luovuttamisesta, sekä tuodaan esille tilastoviranomaisten vastuuta tuoda tiedot puolueettomasti eri tahojen käytettäväksi yhtäaikaaisesti.

Rekisteriaineistojen ajantasaisuuden keskeisyys tarkoittaa, että datahuonepilotin näkökulmasta on kolme etenemisvaihtoehtoa. Näistä ensimmäisessä vaihtoehdossa pilotin rekisteriaineistokokonaisuus rakennetaan Tilastokeskuksen tilastotuotantoa varten kerätyn rekisteriaineistokokonaisuuden varaan ja tätä täydennetään joko lain tilastokeskuksesta muutoksen mahdollistamalla tai muutoin esimerkiksi julkisuuslain 28 § sekä muiden lakien (mm. [toisiolaki](#) eli laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä) kautta hankittavilla aineistokokonaisuuksilla. Toisessa vaihtoehdossa aineisto kootaan kokonaan esimerkiksi muiden lakien (kuin TL 13 §) kautta hankittavilla

⁸ Fiona on Tilastokeskuksen tietoturvallinen etäkäyttöjärjestelmä tutkimusaineistojen käsittelylle. <https://www.stat.fi/tup/mikroaineistot/etakaytto.html>

⁹ ks. Euroopan tilastoja koskevat käytännösäännöt. Eurostat 16. marraskuuta 2017. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/9332122/KS-02-18-142-FIN-N.pdf/d5965aff-653b-4538-aa16-d3fb3eb2b75a>. On kuitenkin syytä huomioida, että esimerkiksi käytännösääntö 15 koskee tilastoja, jotka esimerkiksi tilastoasetuksessa (ks. EY N:o 223/2009 3. artikla) määritellään aggregoituiksi ja edustaviksi tiedoiksi.

aineistokokonaisuuksilla ja aineistojen tietoturvallinen käyttö järjestetään joko Tilastokeskuksen etäkäyttöjärjestelmän kautta tai vaihtoehtoisen tietoturvallisen ratkaisun kautta. Kolmannessa etenemisvaihtoehdossa datahuonetta isännöivälle viranomaiselle perustetaan riittävä oma tiedonsaantioikeus toiminnan joustavaksi toteuttamiseksi.

Ensimmäisessä vaihtoehdossa kyettäisiin hyödyntämään Tilastokeskuksen tiedonkeruuta ja sen yhteydessä tapahtuvaa aineistonmuokkausta. Vaihtoehto myös vähentäisi merkittäväällä tavalla aineistojen hankintatarvetta, sillä merkittävä osa rekisteriaineistoista tulee jo nykyisellään Tilastokeskukseen. Vaihtoehtoon liittyy kuitenkin lukuisia riskejä: toisaalta on mahdollista, että Tilastokeskus tekee ajantasaisten rekisteriaineistojen osalta normaalin käytäntönsä mukaisesti kielteisen käyttö lupapäätöksen: pääsääntönä Tilastokeskus luovuttaa tilastointitarkoitukseen vastaanottamiaan rekisteriaineistoja tutkimuskäyttöön vasta, kun niistä on laadittu tilastojulkaisut (esim. TK-00-579-20). Tällöin rekisteriaineistojen ajantasaisuudesta saatava hyöty todennäköisesti merkittävässä määrin menetetään. Toinen riski on, että vastaavaan erityiseen resurssien allokationsopimukseen tutkijapalveluiden kanssa ei päästä, ja näin ollen pyrkimykset laajentaa tai päivittää rekisteriaineistoa päätyvät säännönmukaisesti useiden kuukausien jonoon. Kolmas riski liittyy tulostarkastusprosessiin: jos Tilastokeskuksen poikkeuskäytäntöä tulosten jälkikäteistarkastuksesta ei sovellettaisi datahuonepilottiin. Myös tämän riskin toteutuminen hankaloittaisi datahuoneen toimintaa.

Toisessa vaihtoehdossa ei voitaisi hyödyntää Tilastokeskukseen nykyisellään kertyvää tietovarantoa. Käytännössä koko tarvittava tietovaranto olisi koostettava itse. Ratkaistavaksi jäisi, käytettäisiinkö alustana tästä huolimatta Fiona-järjestelmää; jos käytettäisiin, olisi selvitettävä, tapahtuisiko Tilastokeskuksen tulostarkastus tällöin yhä etukäteistarkastuksena. Mikäli näin olisi, ei yhdestä mahdollisesta prosessin pullonkaulasta päästäisi ohi ilman, että aineistojen käyttö tapahtuisi jossain muussa järjestelmässä kuin Fionassa. Toisessa vaihtoehdossa datahuonepilotti ei olisi rekisteriaineistojen osalta erityisen riippuvainen Tilastokeskuksen päätöksistä, joka toisaalta turvaisi ajantasaisten rekisteriaineistojen saantia. Toisessa vaihtoehdossa voitaisiin siis potentiaalisesti ratkaista käytännössä kaikki ketterän toiminnan rakentamiseen liittyvät riskitekijät, mutta vaihtoehto edellyttäisi infrastruktuurin luomista tietojen käsittelylle.

Kolmannessa vaihtoehdossa datahuoneen kyky saada toimintaansa tarvittavia, ajantasaisia ja yhdisteltävissä olevia yksikkötason aineistoja, olisi turvattu viime kädessä oman tiedonsaantioikeuden kautta. Riski siitä, että aineistoja ei voitaisi tarkoituksenmukaisella tavalla hyödyntää päätöksentekoa tukevassa jatkuvaluonteisessa selvitystyössä, olisi minimaalinen. Kuten toisessa vaihtoehdossa, jäisi tässäkin vaihtoehdossa ratkaistavaksi tietoturvalliseen käyttöympäristöön liittyvät kysymykset.

1.2.2 Tietosuojalainsäädäntöön liittyvät kysymykset

Tietosuojalainsäädännön osalta on selvää, ettei yleisempi tietosuojalainsäädäntö sinänsä muodosta minkäänlaista estettä rekisteriaineistojen ajantasaiselle luovuttamiselle tai näiden ajantasaisien rekisteriaineistojen yhdistämiselle sikäli, kun käsittelylle on asianmukainen tietosuojalain mukainen oikeusperuste (ks. [tietosuojalain 4 §](#)) ja aineiston saamiselle on peruste (esimerkiksi [julkisuuslain 28 §](#)).

Ajantasaiseen luovuttamiseen liittyvät esteet ovatkin syntyneet keskeisten toimijoiden, keskeisesti Tilastokeskuksen, sisäisistä päätöksistä. Esimerkiksi Tilastokeskuksen sisäinen päätös (TK/847/00.00.00/2021) toteaa, että *hallinnollisista rekisteriaineistoista tai tietovarannoista tehtävien tutkimusaineistojen toimitusaikataulu voidaan sitoa kyseisen aineiston osasta tehtävään Tilastokeskuksen ensimmäiseen julkistukseen*. Tilastokeskuksen käyttöluopäkäytännön mukaisesti tästä on muodostunut pääsääntö, josta on poikettu vain HGSE:n tilannehuoneelle tehdyllä poikkeuspäätöksellä (ks. TK-00-579-20). Käytännön suhde esimerkiksi EU-sääntelyyn on monitulkintainen sikäli, että tilastolaki (13 §) nimenomaisesti sallii Tilastokeskuksen tilastointitarkoituksiin saamisen salassa pidettävien tietojen luovuttamisen ulkopuolisille tietyissä tilanteissa muulla lailla säädettävien seikkojen estämättä. Tiedossa ei kuitenkaan ole oikeuskäytäntöä, jossa tätä olisi tarkasteltu, ja ratkaisu jossa datahuonepilotti rakennettaisiin ajatuksella, että sen tulisi lähteä tätä oikeuskäytäntöä muodostamaan, on prosessiltaan hidas ja haastava. Haaste on kuitenkin huomattava sikäli, että Tilastokeskus keittää keskitetysti varsin mittavan määrän hallinnollisia rekisteriaineistoja tilastotuotantoa varten, jolloin tilastolain 13 § voisi periaatteessa muodostaa hyödyllisen lähtökohdan tietosuojasääntelyn näkökulmasta.

Viime kädessä esimerkiksi julkisuuslain 28 § mukaan viranomaisen voi, jollei lailla toisin säädetä, antaa yksittäistapauksessa luvan tietojen saamiseen salassa pidettävästä asiakirjastaan tieteellistä tutkimusta, tilastointia, taikka viranomaisen suunnittelu- tai selvitystyötä varten eräiden ehtojen vallitessa. Julkisuuslain 28 § mukainen tiedonsaantioikeus kuitenkin kattaa yksittäistapaukset; vastaavasti esimerkiksi toisio-lain hyödyntämistä tästä näkökulmasta heikentävät merkittävät aineistojonot. Ei ole selvää, miten hyvin nykyinen viranomaiskohtainen säädäntö (kuten toisio-laki tai muut lait, joissa salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta säädetään) ja julkisuuslain 28 § soveltuu jatkuvaluonteiseen tiedontuotantoon. Periaatteessa lienee tietenkin mahdollista hoitaa asia viime kädessä esimerkiksi yksittäisillä JL 28 § mukaisilla pyynnöillä, mutta tällöin jokainen datahuoneen tekemä selvitys tulisi yksilöidä erillisenä tietotarpeena; ylimääräistä hallinnollista työtä aineistojen ja käyttöluopien osalta syntyisi huomattava määrä.

On todennäköistä, että jatkuvaa tiedonsaantioikeutta varten tulisi säätää asiasta laissa. Tämä edellyttäisi käytännössä, että asia ratkaistaisiin joko tilastolain uudistuksen yhteydessä Tilastokeskuksen tutkijapalveluita koskevien muutosten kautta¹⁰, mikäli mahdollista, tai vastaavan datahuonepilottia hoitavan tahon lainsäädäntöön. Tällaisia säännöksiä on olemassa nykyisellään erinäisten instituutioiden säännöksissä. Esimerkiksi laissa terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta säädetään laitoksen oikeudesta saada ja käsitellä tietoja (laki terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta 5 §) ja laissa valtion taloudellisesta tutkimuskeskuksesta säädetään niin ikään oikeudesta saada muilta viranomaisilta käyttöönsä tehtävien kannalta tarpeellisia tietoja.

1.2.3 Tilannehuoneen toiminnan käytännön järjestelyihin liittyvät seikat

Aineistojen saatavuuden ja tietosuojakysymysten lisäksi asiantuntijakuulemisissa kävi ilmi lukuisia toiminnan käytännön organisoimiseen liittyviä seikkoja. Keskeiset havainnot koskivat toiminnan resursointia ja infrastruktuuria. Infrastruktuurin osalta nousi esille, että HGSE:n tilannehuoneen yhteydessä toteutetun jatkuvan tiedonsiirron automatisointi toimi lopulta hyvin, mutta edellytti työtä. Myös käyttölupaprosessissa oli alkuvaiheissa erilaisia haasteita, ja tärkeää olisikin suunnitella käyttölupa- ja tiedonsiirtoprosessi lähtökohtaisesti tukemaan tarvittavalla tavalla jatkuvaa ja automaattista tietojen täydentämistä. Infrastruktuurin osalta on siis tärkeää investoida alkuvaiheessa toimivien perusratkaisujen löytämiseen. Toiminnan nopean luonteen johdosta käyttöluparatkaisujen olisi oltava sellaisia, että ne eivät olennaisesti rajoita erilaisiin kysymyksiin vastaamista käytössä olevilla aineistoilla. Tämä on todennäköisesti tietosuoja-lainsäädännön näkökulmasta haastavaa. Tiedon minimoinnin periaatteesta seuraa, että henkilötietojen käsittelyssä tulisi toimia välttämättömällä tietosisällöllä. Käyttöluopien tarkoitusten pitää todennäköisesti olla myös rajattuja. Nämä seikat asettavat painetta prosesseille, joilla esimerkiksi käyttöluopien sisältöä mahdollisesti täydennetään ja laajennetaan toiminnan aikana. Käytännön järjestelyjen osalta olisi myös tärkeää

¹⁰ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tilastokeskuksesta annetun lain ja tilastolain muuttamisesta (HE 72/2022) on tätä kirjoitettaessa eduskuntakäsittelyssä. Keskeinen pykäläehdotus, lain tilastokeskuksesta 2 a § toteaa mm.: ”Hallinnolliseen rekisteriin perustuvan tilaston julkaisemattomuus ei ole este tai aiheellinen viivytys tilastoinnissa käytettävän hallinnollisen rekisteriaineiston luovuttamiseen tutkija- ja aineistopalveluun, ellei tiedon luovuttaminen muulla kuin tilastolain (280/2004) 13 §:ssä säädetyllä tavalla riko tilastosalaisuutta tai olennaisella tavalla ja perusteettomasti vaaranna muiden tiedontarvitsijoiden tasapuolista kohtelua”. Käytännössä pykälästä vaikuttaisi siis voitavan tulkita, että Tilastokeskuksen nykykäytäntö voi jatkua.

määritellä, mitä halutan: esimerkiksi määrämuotoinen raportointi saadaan alkuinvestointien jälkeen toimimaan verrattain automaattisesti, mutta yksittäiset erilliset selvitykset edellyttävät toisenlaista resursointia.

Toinen keskeinen havainto käytännön järjestelyiden osalta liittyy resursointiin. Ilmi tuli, että mahdollisten aineistojen ja substanssialueiden laajuus on huomattava, ja on epärealistista ajatella, että pieni ryhmä pystyisi tuottamaan laajasta määrästä potentiaalisia substansseja selvityksiä. Datahuonepilotin resursointia ja alkuvaiheessa käsiteltävien aihealueiden laajuutta on siis pohdittava rinnakkain. HGSE:n tilannehuoneen onnistumisen kannalta keskeisinä nähtiin oikeiden resurssien varmistaminen. Hanke tarvitsee HGSE:n kokemusten mukaan hyvän hallintohenkilön lisäksi, koordinaattorityypisen aineistoja, tutkimusta, sekä asiakastoimintaa tuntevan rajapintatoimijan fasilitoimaan hankkeita sekä esimerkiksi aineistojen rakentamista, aineiston toimittajien, ja datahuoneen välillä; substanssiosaamisen osalta tarvitaan riittävä määrä ohjelmointitaitoista asiantuntijaa, esimerkiksi maisteri- tai jatko-opintovaiheista, ja lisäksi syvällä tavalla aineistot ja aihealueiden tutkimuksen tuntevaa asiantuntijatukea, käytännössä usean vuoden tutkijakokemuksella varustettuja henkilöitä. Pilotin ja asiakasrajapinnan välillä keskeistä on pystyä muodostamaan ymmärrettäviä ja toteuttamiskelpoisia tietotarvekuvauksia: tämä edellyttää osaamista paitsi pilotissa myös asiakaspuolella. Käytännön kokemus on osoittanut, että heikosti pohdituista tietotarpeista syntyy harvoin hyviä tutkimus- tai selvitystuloksia.

Infrastruktuurityöllä on sikäli kytkös laajempaan tutkimus- ja selvitystyöhön sekä tutkittavien aihealueiden laajuuteen: mikäli onnistuttaisiin luomaan ajantasainen ja kattava datavaranto, joka olisi laajemmin saatavilla, voisivat myös datahuoneen ulkopuoliset toimijat hakea käyttölupaa datavarantoon tai sen osiin ja näin potentiaalinen tekijäjoukko kasvaisi laajemmaksi. Toisin kuin esimerkiksi Tilastokeskuksen valmisaineistot, nämä aineistot eivät muodostaisi valmiiksi koottuja ja dokumentoituja tietosisältöjä, vaan lähinnä yhteen paikkaan kerättyjä rekisteriaineistoja; tästä syntyisi kuitenkin eräitä hyötyjä tietojen käytössä myös datahuoneen toiminnan ulkopuolella asianmukaiset käyttöluvut olettaen.

2 Ministeriöiden tietotarpeet ja data-analyysin hyödyntäminen

- Ministeriöiden nykyisissä data-analyysivalmiuksissa on kehittämisen varaa: datahuonepilotti mahdollistaa toiminnan kirittämisen ja hyvien käytännön jalkauttamisen ministeriöihin.
- Yhden datahuonepilotin keskeisistä tavoitteista tulisivat olla tuoda data-analyysityötä lähemmäs ministeriöiden arkea ja tukea poikkihallinnollisesti analyysiosaamisen syntymistä ja leviämistä ministeriöissä.

2.1 Data-analyysityö ministeriöissä

Tieto ja sen tarve päätöksenteossa ja yhteiskunnan kehityksen seurannassa tulee vahvistumaan tulevina hallituskausina paljon. Datahuone-pilotin yhteydessä on tavoitteena nostaa ministeriöiden data-analytiikkaan sekä vaikutusarviointiin liittyvää osaamista, ja ministeriöissä tämä katsottiin tarpeellisenä seikkana. Yleinen kokemus oli, ettei ministeriöillä välttämättä ole paljoa data-analytiikkaosaamista itsellään, ja näin kapasiteettia tehdä analyysiä ei paljoa ole, vaikka omaa aineistoakin sinänsä olisivat tarjolla. Keskustelujen perusteella kävi ilmi, että todennäköisesti valtioneuvoston ministeriöistä monella ei olisi kykyä hyödyntää suoraan itse yksikötason aineistoa vähäistä käyttöä laajemmin, vaikka tällaista olisi saatavillakin. Joissakin tapauksissa ministeriöissä on myös huomattavan pitkälle mennyttä data-analyysiosaamista.

Resurssien vähäisyydestä seuraavia haasteita analyysitoiminnassa nähtiin aivan perustason tietojen tuottamisessa ja saatavuudessa: yksinkertaisten kuvailevien tietojen tai seurantatietojen saatavuus on lähtökohtaisesti haastavaa. Koska perustietojen saatavuus on vaihtelevaa ja heikkoa, ei data-analyysityön mahdollisia hyötyjä todennäköisesti kyetä tunnistamaan laajasti. Data-analyysityön perusymmärryksen luomat hyödyt, kuten aineistojen ajantasaisuudesta ja yhdisteltävyydestä syntyvät mahdollisuudet, eivät siis todennäköisesti vielä ole laajalti ministeriöiden ymmärryksessä.

Keskusteluissa tuotiin esille myös näkemys, jonka mukaan helppokäyttöisempien työkalujen, kuten raportointityökalujen, käyttömahdollisuus voisi helpottaa aineistojen käyttöä. Käytännössä tähän liittyisi kuitenkin yksikötason aineistojen data-analyysityössä haasteita. Aineistot pitäisi todennäköisesti erikseen koota tällaista raportointityökalua varten, ja lisäksi raportointityökalu luonnollisesti rajoittaisi aineistojen käyttöä tämän rakenteen mukaisesti.

Huomioiden nykytilanteen luonne, ministeriöiden näkökulmasta datahuonepilotin yksi merkittävistä hyödyistä voisi olla tuoda data-analyysityön tuloksia ja hyötyjä lähemäs ministeriöiden arkityötä ja tukea poikkihallinnollisesti osaamisen kehittymistä ja leviämistä ministeriöissä. Vaikka keskusteluissa todettiin analyysikapasiteetin kasvatamisen ministeriöissä olevan pohjimmiltaan kysymys niukkojen henkilöstöresurssien suuntaamisesta ministeriöiden eri tehtäviin, voi datahuonepilotilla olla rooli mahdollisuuksien konkretisoivana tahona ja näin resurssipanostusten pidemmän aikavälin kasvun liikkeelle saavana voimana.

Työryhmän rakenteen osalta on huomioitava, etteivät kaikki valtioneuvoston ministeriöt olleet edustettuna työryhmässä. Työryhmän työn yhteydessä kävi ilmi, että myös työryhmän ulkopuolisissa ministeriöissä on kiinnostusta aihetta kohtaan, sekä tietoisuutta kasvavasta tarpeesta sekä esimerkiksi aineistojen yhdistelyn hyödyllisyydestä ministeriöiden eri tarpeiden osalta. Keskeistä työn osalta on myös tukea tarvittaessa ministeriöiden analyysiresurssien osallistumista data-analyysityön konkreettisiin hankkeisiin osaamisen kehittämiseksi. Vain näin voidaan varmistaa, että pilotin positiiviset vaikutukset eivät rajoita pelkästään pilotin toimikauteen vaan ovat pysyvämpiä.

2.2 Data-analyysin hyödyntäminen päätöksenteossa tulevaisuudessa pilottia laajemmin

Työryhmä on työssään sivunnut erilaisista näkökulmista tarkasteltuna myös yhdistelyihin, ajantasaisiin aineistoihin perustuvan¹¹ data-analyysin laajempaa hyödyntämistä päätöksenteon tukena. Ajantasaisten ja yhdisteltävien aineistojen käyttöön liittyy työryhmän ymmärryksen mukaan merkittävää hyödyntämätöntä potentiaalia: tämän potentiaalin täysimittainen hyödyntäminen edellyttäisi kuitenkin työryhmän työtä laajempaa pohdintaa yhteiskunnallisten rekisteriaineistojen tietoarkkitehtuurista.

Keskeinen haaste ajantasaisten ja yhdisteltävien hallinnollisten rekisterien ja muiden yhteiskunnallisten tietoaaineistojen hyödyntämisessä liittyy työryhmän näkemyksen mukaan niiden hajanaisuuteen ja vaikeaan käyttöönottavuuteen. Vaikka periaatteessa tietosuojalainsäädännöstä ei kumpua käytännön estettä ajantasaisten ja yhdisteltävien aineistojen käytölle, on käytännössä tällainen toteutettava vaihteleviin lakeihin perustuvilla tietolupapyyntöillä eri viranomaisilta. Aineistot on koottava hankekohdaisesti, ja uusi keruu on käytännössä perustettava jokaista uutta hanketta kohden.

¹¹ Erotuksena esimerkiksi hallinnonalan omien aineistojen perusteella jo nykyisellään toteutettaviin mm. tietojohdamisen tarpeisiin.

Sellaisissa tapauksissa, joissa viranomaisen hallussa on keskitetysti merkittäviä aineistoja, estää viranomaisen, kuten Tilastokeskuksen tapauksessa Tilastokeskuksen tulkinta EU-sääntelystä, käytännössä ajantasaisien yhdisteltävien aineistojen hyödyntämisen päätöksenteon tukena.

Tämän fundamentaalisen ongelman ratkaiseminen edellyttäisi laajaa harkintaa siitä, miten tietoaineistoja säilytetään ja kootaan yhteiskunnassa, millaisia juridisia haasteita tähän liittyy, ja millaisia toimenpiteitä näiden haasteiden ratkaiseminen edellyttäisi. Vaikka näihin kysymyksiin liittyviä seikkoja on käsitelty aiemminkin¹², edellyttäisi aineistojen sijainteihin, käyttölupeihin, ja ajantasaiseen yhdisteltävyyteen liittyvien pulmien ratkaiseminen näitä pohdintoja laajempaa selvittämistä.

Paine nykyistä laadukkaamman tiedon saamiseksi päätöksenteon tueksi on kuitenkin mittava. Mikäli kokonaisuutta ei kyetä hallitsemaan muin keinoin, on mahdollista, että käytäntö hajautuu ja kullekin viranomaiselle ennen pitkää säädetään omista tämän viranomaisen tehtävän ja tarpeiden näkökulmasta tarkoituksenmukaisesta tiedonsaanti-oikeudesta. Ongelma tulisi tällöin ratkaistua hajautettuna mallina, jolloin merkittäviä synergiaetuja todennäköisesti kuitenkin menetettäisiin.

---

¹² ks. VM (2020): Julkishallinnon aineistojen hyödyntämistä selvittävän työryhmän loppuraportti. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:54.

3 Datahuonepilotin rakentamiseen liittyvät ratkaisut

- Merkittävien, myös arkaluonteisia tietoja sisältävien, yksikkötason aineistojen osalta tietoturva on kriittisen tärkeää. Tilastokeskus mittavia rekisteriaineistoja keräävänä sekä tietoturvallista Fiona-käyttöympäristöä ylläpitävänä viranomaisena muodostaa luontevan infrastruktuurituki-toiminnon datahuoneelle.
- Laajan viranomaisen tiedonsaantioikeuden asianmukainen säätäminen olisi tietosuojasäätelyn kannalta tarkoituksenmukainen tapa ratkaista yhdisteltävien ja ajantasaisten aineistojen saatavuus. Säätämisen osalta keskeistä on luoda tarkkarajainen mutta riittävä kokonaisuus.
- Datahuoneen vastuuorganisaatioksi esitetään Valtion taloudellista tutkimuskeskusta (VATT). VATT:lla on merkittävää kokemusta laajoihin rekisteriaineistoihin liittyvästä tutkimustyöstä, josta voi syntyä synergiahyötyjä. Toisaalta on tärkeää varmistaa, ettei datahuone erillisenä organisaatioyksikkönä aiheuta rasitetta VATT:n ydintoiminnalle.

3.1 Aineistoinfrastruktuuriin liittyvät ratkaisut

Data-analyysin hyödyntämisessä onnistumisen lähtökohta on toimiva aineistoratkaisu. Yhteiskunnallisen päätöksenteon sekä tutkimuksen kannalta avainasemassa ovat aineistojen yhdistämiskysymykset. Suomessa hallinnollisten rekistereiden laatu ja kattavuus ovat maailmanlaajuisesti poikkeuksellisella tasolla. Yksittäisten viranomaisten rekisteriaineistot vastaavat kuitenkin kapeaan määrään juuri tähän substanssiin speifejä kysymyksiä, ja laajempi tutkimus- tai selvityskäyttö edellyttää usein aineistojen yhdistämistä tunnisteilla.

3.1.1 Tietoturva ja tietovirrat

Suomessa on myös pitkä kokemus tietoturvallisten käyttöympäristöjen rakentamisesta ja hyödyntämisestä henkilö- ja muiden yksikötason aineistojen käytössä. Tilastokeskuksen toimintamalli suorien tunnisteiden hallinnan osalta sekä aineistojen pseudonymisoinnin osalta¹³ on myös osoittautunut ajan myötä onnistuneeksi ja yksikötason aineistojen tietoturvallista käyttöä edelleen vahvistavaksi käytännöksi. Tilastokeskuksen nykyisen infrastruktuurin hyödyntämistä on työryhmässä pidetty perusteltuna. Samalla olisi mahdollista hyötyä merkittävästä synergiaeduista rekisteriaineistojen toimitukseen liittyvän infrastruktuurin osalta, sillä merkittävä osa pilotin potentiaalisista aineiston asioi jo rutiininomaisesti Tilastokeskuksen kanssa ja Tilastokeskus saa näiltä toimijoilta ajantasaisia aineistoja. Tilastokeskuksella on myös merkittävää aineistoihin liittyvää metatieto-osaamista.

3.1.2 Tietosuoja ja tiedonsaanti

Datahuonepilotin näkökulmasta keskeistä on löytää ratkaisu, joka mahdollistaa ajantasaisen, päivittyvän, ja kattavan aineistoinfrastruktuurin luomisen tietoturvallisella tavalla. Selvitysten perusteella tietosuojalainsäädännön sekä käytännön toimintamahdollisuuksien näkökulmasta perusteltu tapa ratkaista käyttöoikeuskysymyksiin liittyvät seikat olisi säätää datahuonepilottia isännöivälle vastuuorganisaatiolle riittävästä viranomaisen tiedonsaantioikeudesta. Tällaiset ratkaisut eivät ole lainsäädännössä poikkeuksellisia, ja tarpeen mukaan viranomaisilla voi olla erittäinkin laajoja tiedonsaantioikeuksien tehtävänsä suorittamista varten. Samassa yhteydessä tulisi varmistua, että vastuuorganisaation tehtävä on relevantti sellaisella tavalla, joka mahdollistaa tiedonsaantioikeuden säätämisen suhteessa tähän tehtävään. Omasta tiedonsaantioikeudesta säätäminen tekisi datahuonepilotista riippumattoman mahdollisten muiden osapuolten omiin lakeihin, kuten tilastolain 13 §:ään, liittyvästä harkinnasta.

---

¹³ Tilastokeskus on toiminut yhteyspisteenä itse keräämiensä aineistojen sekä muiden aineistojen välillä. Tutkimushanke ei yhdistäessään muita aineistoja Tilastokeskuksen aineistoihin ole esimerkiksi muiden rekisterinpitäjien aineistojen ollessa kyseessä ole suoraan päässyt tunnisteelliseen aineistoon, vaan tunnisteellinen aineisto on toimitettu Tilastokeskukseen, joka on korvannut suorat tunnisteet pseudonymisoiduilla tunnisteilla, jotka mahdollistavat yhdistämisen Tilastokeskuksen muihin aineistoihin.

3.1.3 Tiedonsaantitarpeen sisältö pilotin aikana

Tietosuojasäädännöllisistä sekä henkilöstöresursseihin ja osaamiseen liittyvistä syistä johtuen työryhmässä on katsottu tarkoituksenmukaiseksi rajata datahuoneen tietomäärää pilottivaiheen aikana. Tämä osaltaan rajaa myös selvitysten avaruutta, joihin pilotti kykenee; tämäkin on kuitenkin todennäköisesti tarpeellista pilotin rajallinen resursointi huomioiden. Mikäli pilotti myöhemmin vakiinnutetaan, toimintaa voidaan tältä osin laajentaa merkittävästikin.

Pilottivaiheen osalta on katsottu, että keskeisiä tietosisältöjä ovat hyvinvointialueiden rahoittamia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita koskevat tiedot, Kansaneläkelaitoksen etuuksia sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevat tiedot, Digi- ja väestövirastoa koskevat perustiedot, Verohallinnon tiedot mm. tulorekisterin sekä muiden verotietojen osalta, Opetushallituksen opetusta sekä varhaiskasvatusta koskevat tiedot, Eläketurvakeskuksen työeläketiedot, Finanssivalvonnan etuuksia koskevat tiedot, työ- ja elinkeinoministeriön työvoimapalveluita koskevat tiedot, Tullin ulkomaankauppaa koskevat tiedot, sekä eräitä muita kuten Tilastokeskuksen yritysrekisterin tietoja.

3.2 Datahuonepilotin vastuorganisaation valinta

Työryhmä selvitti toimeksiantonsa mukaisesti eri vaihtoehtoja datahuoneen käytännön toiminnasta vastaavaksi tasoksi valtionhallinnon sisällä. Asettamispäätöksen rajaus valtionhallinnon sisäisiin toimijoihin rajasi selvitettävät vaihtoehdot käytännössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen, Valtion taloudelliseen tutkimuskeskukseen, ja Tilastokeskukseen. Nämä kolme toimijaa muodostavat ilmeisimmät vaihtoehdot sikäli, että kullakin niistä on omalta osaltaan merkittävää kokemusta yksikkötason aineistojen käytöstä ja niiden hyödyntämisestä yhteiskunnallisten ilmiöiden tutkimuksessa¹⁴.

Tilastokeskus on toimijana datahuonepilotin näkökulmasta sikäli mielekäs, että Tilastokeskuksella on pitkät perinteet ja merkittävä ymmärrys yksikkötason aineistojen hyödyntämisestä tilastotuotannossa. Tilastokeskuksen haasteena on kuitenkin tutkimuksellisen osaamisen vähäisyys. Tilastokeskuksen osaaminen keskittyy aineistojen

¹⁴ Periaatteessa olisi ollut mahdollista lähestyä asiaa myös esimerkiksi ekologisten kysymysten näkökulmasta, jolloin esimerkiksi Luke tai Syke olisivat voineet tulla kyseeseen. Tarpeeseen rajata datahuoneen toiminnassa käsiteltävä kysymysvalikoima pilotin vaiheessa käsiteltävissä olevan laajuiseksi ja Helsingin GSE:n kokemuksiin perustuen tässä yhteydessä kuitenkin lähdettiin selvittämään tahoja, joiden kokemus terveys-, etuus-, ja veroaineistoista olisi merkittävä.

käsittelyyn sekä tilastotuotantoon ja Tilastokeskus on perinteisesti pitänyt kiinni tilastotuotannon ja väistämättä erilaisia oletuksia ja mahdollisesti normatiivisempaa tutkimusta sisältävistä selvityksistä. Tilastokeskuksen valitseminen pilotin kotipaikaksi edellyttäisi siis tämän periaatteellisen rajauksen murtamista, joka ei Tilastokeskuksen toiminnan näkökulmasta olisi tavoiteltavaa. Sikäli pulma ei ole ainoastaan periaatteellinen: rajauksesta on seurannut, ettei Tilastokeskuksessa ole merkittävää kokemusta politiikkatoimien ex post tai ex ante arvioinnista. Käytännössä Tilastokeskuksen pitäisi siis rekrytoida osaaminen asiaan lähes alusta lähtien, ja siirtyä selkeästi tutkimuksellisempaan toimintaan. Koska asiantuntijakuulemisissa katsottiin syvällisen tutkimus-orientoituneen osaamisen olemassa olon olevan keskeinen seikka toiminnan onnistumisen kannalta, muodostaisi tämä seikka merkittävän riskin, mikäli Tilastokeskus hahmottaisiin valita pilotin kodiksi.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT on tutkimusorganisaatio, jonka perinteet ovat erityisesti yksikkötason rekisteriaineistoihin keskittyvässä tutkimuksessa. VATT:in pääasiallinen paino nykyään on yhteiskunnallisesti ja poliittisen päätöksenteon kannalta relevantin korkealaatuisen akateemisen tutkimuksen tuottamisessa. Tästä seuraa, että organisaatiossa on vahvaa kokemusta monenlaisilla relevanteilla yksikkötason aineistoilla tehtävästä tutkimuksesta. Aineistotuntemuksen ja tutkimusosaamisen näkökulmasta VATT olisi hyvä kotipaikka datahuoneelle. On kuitenkin huomioitava, että VATT on organisaationa hyvin tutkimusorientoitunut ja laitos on melko vaatimattoman kokoinen. Tästä seuraa, että VATT todennäköisesti joutuisi laajentamaan toimintaansa hieman uudelleen suuntaan¹⁵. VATT:n tutkimustyön painottuminen politiikkatoimien jälkiarviointiin saattaa muodostaa tutkimuseettisiä haasteita datahuonepilotin toiminnalle. VATT:n tapauksessa olisikin todennäköisesti tarpeellista perustaa perustehtävästä eriytetty toiminto VATT:in yhteyteen. Eriyttämällä toiminto perustehtävästä varmistettaisiin sitä, ettei uusi toiminto vaaranna VATT:n aiempaa toimintaa ja politiikkatoimien jälkiarviointi säilyy riippumattomana datahuoneen toiminnasta. Samalla on kuitenkin tärkeää huomioida se, että osana VATT:ia datahuoneen raporttien tulee olla julkisia ja avoimesti kaikkien saatavilla.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos THL on kansallinen asiantuntijalaitos, joka tarjoaa tietoa terveys- ja hyvinvointialan päätöksenteon ja toiminnan tueksi. THL:n toiminta on periaatteessa tässä mielessä lähempänä Helsinki GSE:n tilannehuoneen toimintaa kuin VATT:in toiminta: THL toimii paitsi etukäteis- myös jälkikäteisarvioinnissa, tuottaa tilastoja, ja laatii kirjavia selvityksiä erilaisiin substanssinsa mukaisiin tarpeisiin. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksella on myös kattavaa omaa rekisteriaineistoa sosiaali- ja terveystieteiden substanssista, ja sikäli hyvät edellytykset aihealuetta koskevaan pilotilta

¹⁵ Hieman Ruotsin IFAU:ta vastaavalla tavalla (ks. [VM \(2020\)](#): International Evaluation of the VATT Institute for Economic Research. Report of the Evaluation Panel. Publications of the Ministry of Finance, 2020:14.

edellyttävään työhön. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen haasteena on lopulta substanssin kapeus. Sikäli kun laitoksella vahvaa ymmärrystä ja osaamista muun muassa sosiaali- ja terveystalouteen liittyen onkin, sen osaaminen muilla aihealueilla on luonnollisesti huomattavasti kapeampaa.

Asiantuntijakuulemisten sekä ministeriöiden tarpeiden näkökulmasta toimijan valintaa voidaan arvioida seuraavien kriteereiden perusteella:

1. Asiantuntemusta eri asia-alueiden aineistoista ja tutkimuksesta
2. Laajaa kokemusta yksikötason rekisteriaineistojen hyödyntämisestä
3. Soveltuvat lähtökohdat rekrytoida sopivaa, esimerkiksi jatko-opiskelija- tai maisterivaiheessa olevaa työvoimaa

Näiden kriteereiden perusteella tarkasteltuna Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT täyttää parhaiten datahuonepilotin edellytykset. Myös terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksella olisi hyvät edellytykset pilotin hoitamiseksi, mutta asiantuntemuksen ala on THL:ssä suppeampi laitoksen painotuksesta johtuen.

3.3 Datahuone-toiminnon tilaus-toimitus-toimintamalli ja pilotin ohjaus

Sikäli kun pilotin on tarkoitus tuottaa lisäarvoa valtioneuvoston ministeriöiden toimintaan sekä mahdollisesti palvella eduskunnan tietotarpeita, on pilottia luonteva ohjata keskitetysti valtioneuvoston muodostamalla ohjausryhmällä. Toiminnan operatiivisen luonteen perusteella virkamiehistöstä koostuva ohjausryhmä lienee luontevin tapa toimia. Pilotin ohjauksen pääasiallinen tehtävä olisi priorisoida operatiivista toimintaa eli tehdä valintoja toteutettavista tietotarpeista sekä selvityksistä ja mahdollisista seuranta- ja tiedontuotantotarpeista. Lisäksi ohjausryhmä toimisi pilotin informaatiokanavana ministeriöiden suuntaan sekä fasilitoisi mahdollisia muita ratkaisuja, kuten mahdollisia osaamisen levittämiseen liittyviä toimenpiteitä pilotin ja ministeriöiden välillä.

Koska pilotti olisi yhteisrahoitettu, liittyisi sen toimintaan todennäköisesti ns. yhteismaan ongelma¹⁶ mikäli sen toiminta olisi maksutonta. Hinnoittelujärjestelmän perustaminen pilotin ja valtioneuvoston välille olisi toisaalta paitsi hallinnollisesti työlästä, edellyttäisi myös sovittamista resursoinnin osalta ja mahdollisesti heikentäisi pilotin

¹⁶ Yhteismaan ongelmalla viitataan tilanteeseen, jossa yhteistä resurssia käytetään sen maksuttomuuden vuoksi epäoptimaalisen paljon.

hyödynnettävyyttä. Näin on ensivaiheessa perusteltua, että pilotti ei keräisi toiminnastaan valtioneuvoston ministeriöiltä maksuja. Tästä kuitenkin seuraa riski siitä, että pilottia käytettäisiin monenlaisten pientoimeksiantojen ratkaisemiseksi esimerkiksi yksittäisten virkamiesten toimesta. Tällöin riskinä olisi, että pilotille tulisi enemmän kysyntää kuin minkä toteuttamiseksi se on resursoitu. Yhteismaan ongelmaa voitaisiin hallita keskittämällä tietopyynnöt ohjausryhmän kautta. Tämä todennäköisesti rajaisi merkittävän määrän pientoimeksiantoja pilotin toiminnan ulkopuolelle, ja mahdollistaisi ohjausryhmän asiantuntemuksen hyödyntämisen toteutettavien hankkeiden priorisoinnin osalta.

4 Työryhmän puheenjohtajiston ehdotus julkisen talouden suunnitelmaan 2023–2025

Edellä kuvatuin perustein työryhmän puheenjohtajisto ehdotti julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2023–2025 toteutettavaksi datahuonepilottia. Käytännössä ehdotuksessa oli viisi osaa:

1. Data-analyysitoimintoa pilotoitaisiin vuosina 2023–2025 Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen yhteyteen perustettavassa organisaatioyksikössä.
2. Toiminnan edellyttämän tietoinfrastruktuurin toteuttamisessa hyödynnetään Tilastokeskuksen nykyistä Fiona-etäkäyttöjärjestelmää, ja Tilastokeskusta rahoitetaan pilotin tukitoimintoja varten.
3. Tiedonsaantiin liittyvät kysymykset ratkaistaan uudistamalla Valtion taloudellisesta tutkimuskeskusta koskevaa lainsäädäntöä tarvittavissa määrin.
4. Pilotin toiminnan koordinoinnista vastaavaksi tahoksi perustetaan ohjausryhmä, jonka työ alkaa työryhmän työn päätyttyä.
5. Pilotin nopeaksi käynnistämiseksi työryhmä selvittää vuoden 2022 lisätalousarvioon sisältyviä rahoitustarpeita, jotta valmistelu sekä osia toiminnasta voitaisiin käynnistää jo vuoden 2022 aikana. Tähän liittyen asetettava ohjausryhmä koordinoi pilotin valmistelua sekä sitä edeltävää ns. tilannehuoneen jatkoa turvaavaa tutkimustoimintaa (ks. [TaVM 5/2022 vp](#)).

Lopulta JTS-riihen päätöksissä rahoitusta allokoitiin datahuonepilotin toteuttamiseen 1 200 000 euroa vuosittain vuosille 2023–2025. Työryhmä päätyi rajamaan ns. tilannekuvatoiminnon eli reaaliaikaisen tilastollisen tiedontuotannon ehdotuksen ulkopuolelle. Tilastokeskus olisi tarjoutunut tuottamaan tämän 300 000 euron vuosikustannuksilla ja VATT 140 000 euron vuosikustannuksilla.

Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen eli pilotin vastuuorganisaation rahoitus sisältää sekä aineistohankintoja että henkilöstöresursseja. Alkuperäisessä ehdotuksessa työryhmä ehdotti VATT:lle yhteensä 900 000 euron vuotuista rahoitusta, jakautuen 200 000 euron vuotuisen aineistojen hankintarahoitukseen sekä 700 000 euron muihin kuluihin. Aineistorahoitus mahdollisesti tarkoittaisi merkittävässä määrin Tilastokeskukselta ostettavia palveluita, mutta ratkaisussa VATT:lle kohdistuva rahoitus turvaisi pilotin kyvyn päättää itse aineistoresurssien allokaatiosta tarkoituksenmukaisiin ai-

neistoinfrastruktuurin uudistuksiin. Tarkoitus on, että sikäli kun pilotti uusia aineistokokonaisuuksia hankkii, mahdollistaa se näiden aineistokokonaisuuksien käytön myös muille tahoille, jotka asianmukaiset käyttöluvat kuhunkin aineistokokonaisuuteen saavat.

VATT:in ehdotuksessa 700 000 euron katsottiin riittävän datahuoneen johtajan, neljän työntekijän, sekä yhden yhteyshenkilön rekrytointiin sekä datahuoneen hallinnolliseen tukeen. Työryhmän näkemys on, että pilotti on toteuttamiskelpoinen myönnettyllä rahoituksella.

Tilastokeskuksen rahoitus kattaa datahuonepilotin kannalta välttämättömäksi katsotun toiminnan rahoituksen. Sen on arvioitu kattavan 2,3 henkilötyövuotta aineistoihin liittyviin tukitoimintoihin sekä palvelun organisointiin ja datahuoneelle suunnattavaan tukityöhön. Lisäksi rahoituksella on tarkoitus toteuttaa eräitä työryhmän kriittisiksi datahuoneen toiminnan kannalta katsomia investointeja, jotka liittyvät mm. tietojen siirron automatisointiin sekä tulostarkastukseen. Tässä yhteydessä on korostettu, että tarkoitus ei ole muodostaa tukea Tilastokeskuksen maksullisen toiminnan tukemiseksi, vaan resursoida Tilastokeskusta riittävällä tavalla datahuoneen tukitoimintojen mahdollistamiseksi. Työryhmän työssään esiin nousseet Tilastokeskuksen tutkijapalvelun laajemmat kehittämis- ja rahoitustarpeet tulisi työryhmän näkemyksen mukaan ratkaista erillään datahuoneprosessista, esimerkiksi valtiovarainministeriön asetuksen [Tilastokeskuksen suoritteiden maksullisuudesta uudistamisen](#) sekä normaalin tulosohejausprosessin yhteydessä.

Datahuonepilotin toimintaa koordinoisi valtiovarainministeriön asettama ohjausryhmä, joka koostuisi ministeriöiden edustajista ja datahuoneen johtajasta ja ennen johtajan nimittämistä VATTin muusta edustajasta. Ohjausryhmässä olisi lisäksi asiantuntijajäsenenä Tilastokeskuksen edustaja. Ennen pilottia ohjausryhmä ohjaisi pilotin organisointia sekä siltaavan toiminnan koordinoitua ennen pilotin käynnistymistä. Pilotin aikana ryhmä koordinoisi ministeriöiden ja datahuoneen välistä yhteistyötä, tukisi datahuoneelle annettavien toimeksiantojen muodostamista sekä priorisoisi niitä, viestisi ministeriöiden sisällä datahuoneen tuloksista ja opeista, koordinoisi datahuoneen kehitystyötä, sekä tukisi ministeriöiden data-analyysityötä ja levittäisi hyviä käytäntöjä.

Lisäksi ohjausryhmä vastaisi ensimmäisen vuoden jälkeen pilotin toiminnasta ja muutostarpeista tuotettavasta väliraportista sekä pilotin päättymisen yhteydessä tuotettavasta loppuraportista.

5 Ohjausryhmän asettaminen datahuonepilotille

- Suotuisa ohjausryhmärakenne pilotille olisi suppea ohjausryhmä, joka keskittyisi operatiivisen toiminnan tukemiseen mm. selvitystöiden priorisoinnin sekä hyvien käytäntöjen levittämisen muodossa.
- Ohjausryhmärakenteen tueksi olisi tarkoituksenmukaista muodostaa kaikki valtioneuvoston ministeriöt kattava seurantaryhmä yhdenvertaisen keskusteluyhteyden muodostamiseksi.

Datahuonepilotin ohjausryhmällä on keskeinen rooli pilotin operatiivisen toiminnan tukemisessa. Tämä näkökulma huomioiden työryhmässä harkittiin kahta eri vaihtoehtoa ohjausryhmän rakenteeksi. Näistä ensimmäinen vaihtoehto olisi laaja ohjausryhmä, johon tulisi jäsenyys kustakin valtioneuvoston ministeriöstä kattavuuden ja tasapuolisuuden varmistamiseksi. Toinen vaihtoehto olisi suppeampi, edustavuuden sijaan asiantuntevuuteen ja operatiivista toimintaa tukevaan osaamiseen liittyvä ohjausryhmä, jota tuettaisiin perustamalla viestinnällinen ja koordinoiva valtioneuvoston ministeriöt kattava epävirallinen seurantaryhmä.

Laajan vaihtoehdon etu olisi siinä, että kaikki valtioneuvoston ministeriöt saisivat tasa-puolisen edustuksen ohjausryhmässä. Tätä perustelee se seikka, että työryhmän työn yhteydessä myös työryhmän ulkopuolisissa ministeriöissä on esiintynyt kiinnostusta asiaa kohtaan. Samoin on kuitenkin havaittu, että eri ministeriöiden kyky osallistua varsinaisen syvällisemmän operatiivisen toiminnan ohjaamiseen on vaihteleva. Näin laajan ohjausryhmän vaihtoehto olisi operatiivisen toiminnan ohjaamisen kannalta haastava.

Suppeassa vaihtoehdossa ohjausryhmä koostuisi kapeammasta joukosta asiantuntijoita, joiden tehtävänä ei olisi niinkään edustaa yksittäisten ministeriöiden näkökulmaa työssä, vaan tuoda asiantuntemuksensa kautta lisäarvoa pilotin onnistumiselle. Ohjausryhmä rajautuisi tällöin pienemmäksi sillä perusteella, että ohjausryhmän työhön kutsuttaisiin tahoja, joiden katsottaisiin voivan merkittäväällä tavalla tukevan käytännön työtä. Ryhmän kokoonpanoa tulisi tällöin suunnitella mm. pilottivaiheen tiedonsaantioikeuksia koskevaa suunnitelmaa reflektoiden.

Huomioiden pilotin luonne kokeiluna data-analyysitoiminnasta valtioneuvostossa, päätyi työryhmä ehdottamaan suppeaa ohjausryhmää sen operatiivista toimintaa tukevan luonteen johdosta. Laajempi ohjausryhmä tulisi pikemminkin kyseeseen, mikäli datahuoneen toiminta pilotin päättyessä vakiinnutetaan.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-200-0 (pdf)

Kesäkuu 2022